

holland festival '70

programma

52

Joseph Haydn
Johann Strauss Jr.
Wolfgang A. Mozart
Richard Strauss

Rotterdams Philharmonisch Orkest

Rotterdam

De Doelen

4 juli 20.15 uur

Rotterdams Philharmonisch Orkest

De Doelen, 20.15 uur
Zaterdag 4 juli 1970

in samenwerking met de N.C.R.V.-televisie

Dirigent: Jean Fournet
Soliste: Roberta Peeters, sopraan

Programma

Joseph Haydn 1732-1809
Symfonie in G, nr. 88 (1787)
Adagio – allegro
Largo
Menuetto
Finale: allegro con spirito

Johann Strauss Jr. 1825-1899
Frühlingsstimmenwalzer,
opus 410

Aria 'Mein Herr Marquis' (1874)
uit 'Die Fledermaus'
Kaiserwalzer, opus 437

Pauze

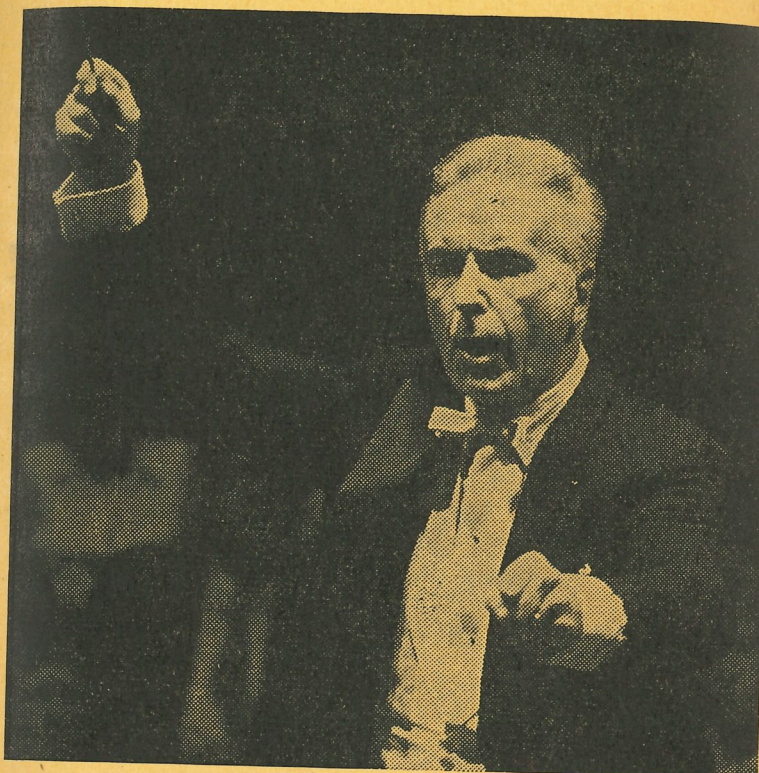
Wolfgang A. Mozart 1756-1791
Mia speranza adorata (1783)
Recitatief en rondo voor sopraan,
K.V. 416
Ach, ich liebe (1781/82)
uit 'Die Entführung aus dem Serail',
K.V. 384

Richard Strauss 1864-1949
Suite uit 'Der Rosenkavalier',
opus 59 (1911)

Jean Fournet

Jean Fournet werd in 1913 te Rouaan geboren waar hij van zijn vader; directeur van een plaatselijke muziekschool, fluit- en pianolessen ontving. Aan het Parijse conservatorium zette hij zijn fluitstudies voort onder leiding van Philippe Gaubert, die tevens zijn leraar voor orkestdirectie werd. Bij diverse engagements in de provincie als opera- en orkest-dirigent had hij op dit laatste gebied zeer jong reeds praktijkervaring opgedaan en na korte tijd als orkestfluitist werkzaam te zijn geweest koos hij definitief voor de dirigerestok. Een benoeming bij de Franse radio markeert het begin van zijn internationale carrière. In Parijs dirigeerde Jean Fournet alle grote orkesten en was hij enige jaren muziekdirecteur van de Opéra-Comique, een positie die hij in 1956 opgaf om zijn vele buitenlandse verplichtingen te kunnen nakomen. Van

Promenadeconcert

Jean Fournet

1944 tot 1962 was Jean Fournet leraar orkestdirectie aan de 'Ecole normale de musique' te Parijs.

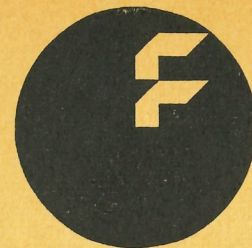
Als gastdirigent trad hij op in vrijwel geheel Europa, in Israël, Canada, de Verenigde Staten (San Francisco, Chicago, Los Angeles, Cleveland), in Zuid-Amerika, waar de Argentijnse critici hem twee maal de onderscheiding 'dirigent van het jaar' verleenden, en in Japan (N.H.K.-orkest).

In Nederland aanvaardde hij in 1961 weer een vaste aanstelling als dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest. Hij leidde voorts het Concertgebouw-orkest, Residentie-Orkest, Utrechts Symfonie Orkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest, dat hem op 1 september 1968 benoemde tot dirigent en artistiek leider. Sinds 1966 leidt hij de jaarlijkse dirigentencursus van de N.O.S. in Hilversum.

Vele van zijn vertolkingen zijn, voornamelijk door Philips, op de grammofoonplaat vastgelegd; verscheidene malen viel hem een Grand Prix du Disque ten deel. Het R.Ph.O. maakte onder leiding van Jean Fournet een plaat met werken van Lalo, Dukas, Debussy en Bizet, alsmede van Beethovens 8e en 9e symfonie.

Roberta Peeters

Roberta Peeters werd geboren in New York. Zij was 13 jaar toen Jan Peerce haar hoorde zingen en haar talenten onderkende. Zij studeerde bij William

holland festival '70

Herman en debuteerde in 1950 aan de Metropolitan Opera in de rol van Zerlina. Speciale Mozart-triumpfen waren ook Susanna, Koningin van de Nacht en Despina; haar vertolkingen van Lucia di Lammermoor en Gilda (Rigoletto) schaalden haar in de eerste gelederen der coloratuur-sopranen. Inmiddels zong Roberta Peeters al vele malen in Europa, o.a. in de Weense Staatsopera, in Covent Garden en tijdens het Festival van Salzburg, in München, Parijs, Oslo en in Rusland, waar zij in september a.s. wederom aan een serie voorstellingen van het Bolsjoi Theater zal meewerken.

Haar optreden in de Ed Sullivan Show en andere 'lichte' programma's oogstte een fenomenaal succes bij miljoenen Amerikaanse televisie-kijkers.

Gramfoonplaten werden gemaakt voor RCA Victor, DGG, Columbia en Command. Onlangs verscheen haar eerste boek 'Debuut aan de Met'.

Joseph Haydn : Symfonie in G, nr. 88

De symfonie heeft in de loop van ongeveer drie en een halve eeuw een zodanige ontwikkeling doorgemaakt, dat langzamerhand het woord gebruikt wordt voor kunstuitingen, welker innerlijke zowel als uiterlijke verwantschap zeer gering is; de mens, zijn levensomstandigheden, zijn gevoelsleven veranderden, de namen bleven.

Men wordt zich hiervan terdege bewust als men de 'Sinfonia' waarmee een opera van Monteverdi wordt ingeleid – een stuk voor strijkorkest van een 20 à 30 maten – vergelijkt met b.v. de achtste symfonie van Mahler, de z.g. 'Symphonie der Tausend'.

'Sinfonia' was oorspronkelijk de benaming van een instrumentaal voorspel in een vocaal-instrumentaal werk, b.v. een opera. Bij de heersende positie die Italië in de muziek in de 17e en 18e eeuw innam, is het geen wonder dat de evenwichtige driedelige vorm der italiaanse sinfonia (levendig – langzaam – levendig) het model werd voor vele componisten, ook buiten Italië. Toen naast opera-voorstellingen omstreeks 1700 de eerste openbare concerten werden gegeven, lag het voor de hand, dat men het repertoire ontleende aan reeds bestaande instrumentale stukken. Zo werden symfonieën het hoofdbestanddeel van de programma's, dat voor het overige uit aria's, concerten en vrije fantasieën werd samengesteld. Hieraan dankt dus de symfonie haar bestaan als zelfstandig muziekstuk.

De eerste belangrijke vernieuwing onderging de symfonie door het werk der tsjechische en mannheimse school omstreeks het midden van de achttiende eeuw. Zij breidden de symfonie uit met het menuet, waardoor een samensmelting ontstond met de danssuite. Deze toevoeging werd niet dadelijk algemeen aanvaard, ook Haydn en Mozart hebben nog symfonieën geschreven van het italiaanse type, in drie delen. Het symfonische menuet ontwikkelt zich dan al spoedig tot een stuk waarin elementen van volksmuziek en volksdans een plaats vinden; het tempo is meestal ook sneller dan dat van het hoofse dansmenuet. Deze ontwikkeling loopt parallel met de geleidelijke toeneming van de betekenis der burgerij tegenover het absolutisme.

Haydns symfonie no. 88 dateert waarschijnlijk van 1787 en werd in Eszterház geschreven. Ze was dus nog bestemd om in het traditionele milieu te worden gespeeld, maar kwam reeds uit een nieuwe gevoelswereld voort. Dit open-

baart zich vooral in het tweede deel, een groots en verheven Largo, waarvan de sfeer te vergelijken is met de plechtige Oden van Klopstock en sommige vroege gedichten van Goethe. (De hoofdmelodie werd later in Engeland van een tekst voorzien en als kerkelijk gezang gebruikt.) Typerend voor deze ontwakende romantiek zijn in dit Largo de vele gevoelszware accenten en de ongewone, allerminst academische vorm: de melodie wordt zevenmaal, met geringe wijzigingen en enkele grotere en kleinere tussenspelen, voorgedragen. Het menuet is slechts in schijn een menuet; vooral in het trio komt duidelijk de 'Ländler' (een volksdans die toen juist populair begon te worden) naar voren en de doedezak-effecten van fagotten en hoorns, altviolen en violencellen geven het geheel een boers karakter.

M. F.

Johann Strauss Jr. :
Frühlingsstimmenwalzer
Aria 'Mein Herr Marquis'
Kaiserwalzer

Er was eens een tijd die iedereen zich nog herinnert: die goede oude tijd. Wanneer dat precies was, wil ieder misschien voor zichzelf uitmaken. Maar in elk geval had Europa toen andere hoofdsteden dan nu. Geen Brussel of Straatsburg, maar Parijs of Wenen.

Wat in het bijzonder Wenen voor de muziek heeft betekend, laat zich niet gemakkelijk overschatten. De klassieken Haydn, Mozart en Beethoven, de modernen Schönberg, Berg en Webern, en daar tussenin Schubert, Brahms, Bruckner en Mahler, zij allen vormen slechts een slordige greep uit de vele namen die met de stad aan de Donau zijn verbonden.

Naast deze wereld van 'serieuze' muziek leefde daar in Wenen, nog niet afgescheiden door een onoverbrugbare kloof, de amusementsmuziek: Joseph Lanner, Johann Strauss Sr. en zijn drie zoons Johann, Eduard en Joseph, die met hun creatie van de Weense wals voortbouwden op de basis van de oude Oostenrijkse 'Ländler' en de walsen van Schubert.

De grootste onder hen was zonder twijfel Johann Strauss Jr. Met zijn honderden walsen, polka's en galoppen bracht hij als 'Stehgeiger' voor zijn orkest het publiek in vervoering. Zijn operettes 'Die Fledermaus' en 'Der Zigeunerbaron' beleefden ontelbare opvoeringen.

Vanuit de sfeer der eenvoudige dorpsmuzikantencafé's heeft zijn muziek zich een weg gebaad tot in de hoogste kringen van de Weense 'society' en vandaar naar de theaters en de balzalen van geheel Europa – totdat de eerste wereldoorlog dit tijdperk voorgoed zou afsluiten.

Naar deze goede oude tijd keren we vanavond nog even terug, met een glimlach van weemoed.

Willem Vos

Adeles Lied : uit 'Die Fledermaus'

Mein Herr Marquis,
Ein Mann wie Sie

Rotterdams Philharmonisch Orkest

Sollt besser das verstehn.
Darum rate ich,
Ja genauer sich
Die Leute anzusehn !
Die Hand ist doch wohl gar zu fein, ach !
Das Füsschen so zierlich und klein, ach !
Die Sprache, die ich führe,
Die Taille, die Turnüre,
Dergleichen finden Sie
Bei einer Zofe nie.
Gestehen müssen Sie fürwahr,
Sehr komisch dieser Irrtum war.
Ja, sehr komisch, hahaha !
Ist die Sache, hahaha !
Drum verzeihn Sie, hahaha !
Wenn ich lache, hahaha !

Mit dem Profil
Im griechischen Stil
Beschenkte mich Natur,
Wenn nicht das Gesicht
Schon genügend spricht,
Sehn Sie die Figur !
Schaun durch die Lorgnette Sie dann
Sich diese Taille nur an, ha !
Es scheint wohl, die Liebe
Macht ihre Augen trübe,
Der schönen Zofe Bild
Hat ganz Ihr Herz erfüllt !
Nun sehen Sie's überall,
Sehr komisch ist fürwahr der Fall !
Ja, sehr komisch, hahaha !
Ist die Sache, hahaha ! . . .

Wolfgang A. Mozart : *Mia speranza adorata*
Tekstdichter unbekend

Mia speranza adorata !
Ah ! troppo è a noi lira del ciel funesta ;
L'ultima volta è questa, ch'io ti stringo al mio seno.
Anima mia, io più non ti vedro, deh, tu l'assisti,
Tu pe me la consola. Addio, Zemira, ricordati di me !
Senti . . . che vedo? . . . tu piangi,
O mio tesoro, oh, quanto accresce quel pian to il mio martir.
Chi prova mai stato peggior del mio !
Addio, per sempre. Amata sposa, addio !

Ah, non sai, qual pena sia il doverti,
Oh Dio ! lasceiar ; ma quel pianto,
Anima, fa più grave il mio penar.
Deh, mi lascia, oh fier momento !
Cara sposa, ah, ch'io sento per l'affano il cor mancar !
A quai barbare vicende mi serbaste, avversi Dei,
Dite voi, se i casi miei non son degni di pietà.

Promenadeconcert

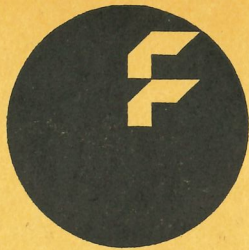

Roberta Peeters

Ach, sie stirbt, meine Hoffnung ! Macht und Gewalt morden meine Liebe !
Alles hat mich verlassen, ich bin allein in der Schöpfung. Ach, teurer Gatte !
auf ewig trennt man uns, trennt unsre Herzen, die so innig sich liebten. Leb
wohl, Geliebter ! Denk oft an mich zurück ! Himmel ! wie wird mir ! Dem Aug
entquellen Tränen. Ach ! ein unendlicher Schmerz füllt meine Seele ! Gram
und Verzweiflung nagen an meinem Herzen ! Leb wohl auf ewig, geliebter
Gatte, ich scheidet ! Ach, sie schwanden, meine Freuden, Liebe war nur ein
goldner Traum ; denn auf ewig soll ich scheiden ! oh, mein Herz erträgt es
kaum. Ach, dich lassen, dich meiden ! o Qual der Hölle ! Teurer Gatte ! sieh
meine Tränen, komm und lindre meinen Schmerz. Doch du hörst nicht meine
Klagen, fühlst nicht meiner Liebe Leiden ! Lebe wohl, wir müssen scheiden,
ewig treu bleibt dir mein Herz.

Wolfgang A. Mozart : *Ach, ich liebte*
uit 'Die Entführung aus dem Serail'

Ach ich liebte, war so glücklich,
Kannte nicht der Liebe Schmerz ;
Schwur ihm Treue, dem Geliebten,
Gab dahin mein ganzes Herz !
Doch wie schnell schwand meine Freude,
Trennung war mein banges Los ;
Und nun schwimmt mein Aug in Tränen,
Kummer ruht in meinem Schoss.

Richard Strauss : Der Rosenkavalier

Gedurende de eerste 50 jaar van zijn operabestaan heeft 'Der Rosenkavalier' (Komödie für Musik in drei Aufzügen von Hugo von Hofmannsthal, Musik von Richard Strauss) weinig schommelingen in de waardering doorgemaakt. Al vergt de opvoering een grote bezetting van hoge kwaliteit, toch zijn er vele gezelschappen die deze opera op hun repertoire hebben genomen. Vooral in de Duitssprekende landen uiteraard. Zonder de binding aan de taal moet van de lokale charme veel verloren gaan.

In de dagen van de nog-niet-sprekende film echter werd een operafilm naar 'Der Rosenkavalier' vertoond, waarvan de componist zelf een aangepaste bioscooppartituur schreef. Bij de première te Londen dirigeerde Strauss zelf. Ook in het oude Tivoli werd het U.S.O. tot cinema-orkest bevorderd voor die gelegenheid. Evert Cornelis had begrijpelijkerwijs de grootste moeite om filmbeeld en begeleidende muziek althans enigszins te laten corresponderen. Maar uit deze onderneming bleek dat de componist tenminste meende dat uit zijn muziek het Weens dialect sterk genoeg sprak zelfs zonder de zang.

De fragmenten die tot een instrumentale suite zijn samengesteld behelzen – het zou niet anders kunnen – enige van de beroemde walsen waarmee Richard Strauss welbewust zijn naamgenoot Johann naar de kroon stak. Het slot van het tweede bedrijf waarin de avontuurlijke Baron Ochs zich in driekwartsmaat verheugt op het afspraakje met het (vermeende) kamermeisje Mariandel

'Ohne mich, ohne mich jeden Tag dir so bang,

Mit mir, mit mir keine Nacht dir zu lang'

mocht natuurlijk niet mankeren. Strauss schreef er in de oorspronkelijke partituur bij: 'Die Auftakte in den Streichern stets in dem süßlichen Wiener glissando'. In orkestraal raffinement en in harmonische uitwijkingszucht staan de Rosenkavalierwalsen op een 'moderner' plan dan die van de walsenkoning, van wie Richard geen familielid was.

Maar de suite bevat ook volledig de instrumentale inleiding tot de opera, met de parodistische opwindung, de plechtige aankomst in het begin van het tweede bedrijf van de zilveren roos, geurend naar Perzische olie, waarbij de jonge Octavian zijn cousine Sophie voor het eerst ontmoet en nog een ander hoogtepunt uit de melodische invallen, waaraan dit werk zo rijk is: de slotpagina's waarin de ouder geworden Marschallin afstand doet van eigen levensgeluk ter wille van de jonge verliefden en het duet van Sophie en Octavian dat daarop volgt.

'Ist ein Traum, kann nicht wirklich sein,
dass wir zwei beieinander sein'.

R. S.